

الحمد لله
البرحمين الرحيم

دانشگاه کردستان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات عربی

بررسی مضامین قصه های شعری خلیل مطران

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

نویسنده:

ایوب مردانی

استاد راهنما:

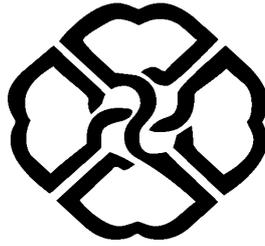
دکتر سید محمد رضا خضری

اسفند ۸۷

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،

ابتکارات و نوآوریهای ناشی از تحقیق موضوع

این پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه کردستان است.

دانشگاه کردستان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات عربی

بررسی مضامین قصه های شعری خلیل مطران

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

نام نویسنده:

ایوب مردانی

در تاریخ ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ پایان نامه مربوطه توسط کمیته تخصصی و هیات داوران زیر با نمره ۱۹... مورد بررسی و تصویب نهایی قرار گرفت.

اساتید	نام و نام خانوادگی	با مرتبه علمی	امضاء
۱. راهنما	دکتر سید محمد رضا خضری	استادیار	
۲. مشاور	دکتر محسن پیشوایی علوی	استادیار	
۳. داور خارجی	دکتر حسن اسماعیل زاده	استادیار	
۴. داور داخلی	دکتر جمیل جعفری	استادیار	
۵. مدیر گروه	دکتر جمیل جعفری	استادیار	
۶. نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر ذکریا بز دوده	استادیار	

دانشگاه

دکتر نعمت الله عزیزی

معاون پژوهشی و نماینده تحصیلات

تکمیلی دانشکده ادبیات

امضاء و مهر گروه و دانشکده

تقدیم به :

پدر و مادر عزیزم و همسر گرامیم که مرا در
سخت ترین لحظه ها تنها گذاشتند.

تقدیر و تشکر

بعد از شکر و سپاس خداوند یکتا بر خود واجب می دانم از تمامی کسانی که مرا در انجام این پایانامه یاری نموده اند ، تشکر و قدردانی نمایم، بنابراین از استادانم جناب آقای دکتر سید محمد رضا خضری به عنوان استاد راهنما و دکتر محسن پیشوایی علوی به عنوان استاد مشاور و همچنین از مدیر گروه محترم زبان و ادبیات عربی جناب آقای دکتر جمیل جعفری و سایر استادان این گروه تشکر و سپاس گذاری می کنم.

چکیده

یکی از ویژگیها و ابعاد زبان شعر معاصر عربی « قصه ی شعری » است. این هنر شعری آمیخته‌ای از قصه و شعر است. تاثیر و تاثر فرهنگ ها و نیز داد و ستد ادبیات ملت ها با یکدیگر از عوامل اصلی شکل گیری و ظهور چنین هنری در ادبیات معاصر عربی است. خلیل مطران از شاعران پیشگامی است که قصه ی شعری را در ادبیات عربی معاصر وارد نمود. عواملی همچون آشنایی مطران با ادبیات غربی و تاثیر پذیری از آن، توانمندی و قدرت ابداع هنری او در روی آوردن به قصه های شعری موثر بوده است. مضامین قصه های شعری مطران تاریخی، سیاسی، اجتماعی، عاطفی و وجدانی است. در حقیقت مطران شاعر حماسه و تاریخ و اجتماع و عاطفه و وجدان بود. این شاعر در قصه های شعری از زبان رمز و اشاره گویی برای بیان حقایق تاریخی و سیاسی استفاده نموده و در قصه های عاطفی و وجدانی از عشق پاک سخن به میان آورده است. انعکاس احساسات درونی شاعر در پدیده های طبیعت و نیز اندوه عمیق از ویژگی های بارز این نوع قصه ی شعری است.

واژگان کلیدی: شعر معاصر، مصر، قصه ی شعری، خلیل مطران

زبدة القول

القصه الشعريه هي احدى الميزات و الأبعاد للغه الشعر المعاصر العربى. القصه الشعريه تجمع بين فنين القصه و الشعر. تاثير و تأثر الثقافات و آداب الملل من الاسباب الرئيسى لايجاد هذا الفن الشعري فى الأدب العربى المعاصر. كان خليل مطران من الرواد الذين أدخلوا القصص الشعريه فى الأدب العربى المعاصر. علل اتجاه مطران الى القصص الشعريه هى: اطلاعه الواسع على الأدب الغربى و التأثر منه و قوه ابداعه الفنى و غنائه اللغوى. تنوعت مضامين قصصه الشعريه و تعددت موضوعاتها. من أهم مضامين قصصه هى التاريخيه و السياسيه ، الاجتماعيه و العاطفيه و الوجدانيه و... كان مطران شاعر الحماسه و البطوله و التاريخ و الاجتماع و العاطفه و الوجدان. تعتمد قصصه التاريخيه غالباً على الرمز و تدعو فيها الى النهضه و المقاومه أمام الطغاه و المستعمرين. نرى مطران فى قصصه الاجتماعيه تأثر أوضاع المجتمع الذى يوجد فيها الفوارق الاجتماعيه و الفقر المهلك. فى قصصه الوجدانيه يربط الشاعر بين عواطف المحب و مظاهر الطبيعه. و تعتمد نهايتها على الفاجعه الدراميه و نرى فيها الصراع بين الفقر و الغنا و الفضيله و الرذيله و هو يدعو الى الفضيله و الحب العفيف الصادق.

الكلمات الرئيسيه: الشعر المعاصر ، مصر ، القصه الشعريه ، خليل مطران

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- تعریف مسأله و سؤالات تحقیق
۴	۳-۱- فرضیه‌ها
۴	۴-۱- پیشینه تحقیق
۴	۱-۴-۱- پیشینه پژوهش‌های انجام شده در ایران
۴	۲-۴-۱- پیشینه پژوهش‌های انجام شده در کشورهای عربی
۵	۵-۱- حد و مرز رویکرد و جامعه آماری آن
۵	۶-۱- کارکردهای پژوهش
۵	۷-۱- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۶	فصل دوم: تعاریف
۷	۱-۱-۲- اوضاع سیاسی - اجتماعی مصر
۸	۲-۲- اوضاع علمی و ادبی
۱۰	۳-۲- معرفی شاعر
۱۰	۱-۳-۲- زندگی نامه
۱۳	۴-۲- شعر مطران
۱۴	۵-۲- آثار مطران
۱۵	۶-۲- تجدید و نوآوری مطران
۱۸	۱-۶-۲- وحدت قصیده
۲۲	۷-۲- قصه‌ی شعری
۲۶	فصل سوم: تجزیه و تحلیل

۲۷	..... ۱-۳- سیر قصه در ادبیات قدیم.....
۳۴	..... ۲-۳- سیر قصه‌ی شعری در ادبیات معاصر.....
۳۶	..... ۳-۳- مطران و قصه‌ی شعری.....
۳۸	..... ۴-۳- مضامین قصه‌های شعری مطران.....
۳۸	..... ۵-۳- قصه‌های تاریخی و سیاسی.....
۳۹	..... ۱-۵-۳- نرون.....
۴۵	..... ۲-۵-۳- مرگ بزرگمهر.....
۵۱	..... ۳-۵-۳- کودک بُویری.....
۵۴	..... ۳-۵-۴- دختر جبل الأسود.....
۵۸	..... ۶-۳- قصه‌های اجتماعی و تعلیمی.....
۵۸	..... ۱-۶-۳- جنین شهید.....
۶۶	..... ۷-۳- قصه‌های عاطفی و وجدانی.....
۶۷	..... ۱-۷-۳- وفا.....
۷۰	..... ۲-۷-۳- گل و زنبق.....
۷۴	..... ۳-۷-۳- عشق دو نوجوان.....
۷۶	..... ۴-۷-۳- داستان دو عاشق.....
۸۳	..... ۵-۷-۳- عقاب.....
۸۹	..... فصل چهارم: خلاصه و نتیجه‌گیری .....
۹۰	..... ۱-۴- خلاصه فارسی.....
۹۴	..... ۲-۴- خلاصه عربی.....
۱۰۰	..... ۳-۴- نتیجه‌گیری.....
۱۰۲	..... فهرست منابع.....

فصل اول :

کلیات

۱-۱- مقدمه

ادب عرب در دوره معاصر از بزرگان بی شماری در شعر و نثر سود برده و می برد. این بزرگان در ادب عربی معاصر مبدأ تحول بوده و از ارکان نهضت ادبی معاصر به شمار می آیند. گرایش های جدیدی که در شعر عربی معاصر پدید آمده از منابع مختلفی سرچشمه گرفته و بر حسب نوع و ماهیت و نیز محیط و زمانی که در آن ظهور و رشد کرده، دارای خصوصیات متفاوتی شده است. برخی از منابع از قرآن کریم و آثار منظوم و منثور ادب عربی است. پاره ی دیگر از جهان غرب بخصوص اروپا منشأ گرفته و مکاتب ادبی و سیاسی فلسفی اروپا در نظم و نثر معاصر و روش های تفکر و عمل تأثیر گذاشته است. هنر داستان نویسی نوین عربی، در قرن بیستم رشد قابل ملاحظه ای داشته و دستخوش تحولاتی گشته است. علل به وجود آمدن و شکوفایی آن متعدد، و ابعاد ساختاری، شکلی، محتوایی، گرایشی و موضوعی آن بسیار است.

قصه شعری (داستان شعری) اصطلاحی است که بر هر داستانی که زبان شعر برای روایت آن برگزیده شده باشد، اطلاق می گردد. خلیل مطران از جمله شاعران پیشگامی است که قصه شعری را وارد ادب عربی معاصر کرد و توانست بر شاعران دیگر تأثیر فراوانی بگذارد.

این فن شعری در واقع آمیخته‌ای از دو هنر شعر و داستان می باشد، که دارای مضامین و موضوعات متعددی می باشد.

وجود قصه‌های شعری در دیوان شاعران معاصر عرب مانند خلیل مطران ، احمد شوقی و دیگران در اثبات این هنر شعری به عنوان یک فن کفایت می کند.

بنابراین بررسی و درک مضامین و محتوای این هنر شعری در نزد شاعرانی مانند مطران بسیار ضروری است. امید است که با بررسی زوایای این فن افکار و اندیشه‌ها و رویکردهای ادبی این شاعر بیشتر آشکار و مشخص گردد.

۱-۲- تعریف مسأله و سؤالات تحقیق

یکی از خصوصیات و ابعاد مهم زبان شعر معاصر عربی قصه شعری است. قصه شعری ترکیبی از دو هنر قصه پردازی و شعر است که قالب‌ها و صور و انواع موضوعات متنوعی دارد. قصه‌های شعری معاصر دارای اهمیت بیشتری هستند. یکی از عوامل اصلی ایجاد این هنر شعری در شعر معاصر عربی تأثیر و تأثر فرهنگ‌ها و ادبیات ملت‌ها بر یکدیگر است. وجود داستان‌های شعری در دیوان شاعر معاصر عرب، خلیل مطران در اثبات وجود این هنر شعری به عنوان یک فن کفایت می کند. یکی از پیشگامان این هنر شعری در ادبیات معاصر عربی، خلیل مطران است. یکی از خصوصیات مهم آثار مطران، قصه شعری است.

محققان معاصر به صورت کلی و گذرا به مضامین قصه‌های شعری او اشاره کرده‌اند. لذا ما برای فهم اشعار خلیل مطران تصمیم گرفتیم تا قصه‌های شعری او را بررسی نماییم و زوایای گوناگون شکلی و محتوایی آن را مورد بحث قرار دهیم. با توجه به مطالب بالا چند سؤال اساسی مطرح می شود.

۱) چه عواملی موجب روی آوردن مطران به شعر قصصی شد؟

۲) ارکان اساسی مضامین قصه‌های شعری مطران چیست؟

۳) چه تفاتی میان قصه‌های شعری او و شاعران بعد از او وجود دارد؟

۱-۳- فرضیه‌ها

الف) آشنایی با ادبیات غربی و تأثیر پذیری از آن، توانمندی و قدرت ابداع هنری مطران در روی آوردن او به قصه‌های شعری مؤثر بوده است.

ب) ارکان اساسی مضامین و قصه‌های شعری مطران، تاریخی، اجتماعی، قومی، حماسی، وجدانی و عاطفی است.

ج) قصه‌های شعری مطران در قالب شعر کلاسیک و غالباً طولانی است. ولی شاعران بعد از او این فن را در قالب شعر نو و در قصیده‌های کوتاه‌تر سروده‌اند.

۱-۴- پیشینه تحقیق

۱-۴-۱- پیشینه پژوهش‌های انجام شده در ایران

تاکنون در ایران دو مقاله در باره قصه شعری نوشته شده که یکی به صورت کلی به آن پرداخته و دیگری به بررسی یکی از مضامین قصه شعری مطران اکتفا کرده است. نویسنده مقاله اول نجمه رجایی با عنوان «قصه شعری در ادب عربی، مجله دانشکده ادبیات مشهد شماره ۱۴۵ تابستان ۱۳۸۳» و نویسنده مقاله دوم ناصر محسنی نیا با عنوان «بازتاب اسطوره‌های ایران باستان در ادب عربی، مجله دانشکده ادبیات تهران پاییز ۱۳۸۰» می‌باشد. اما تا کنون در داخل و خارج از کشور تحقیقی در این زمینه به صورت منسجم و کافی صورت نگرفته است.

۱-۴-۱- پیشینه پژوهش‌های انجام شده در کشورهای عربی

کتاب‌هایی از جمله «القصه الشعریه» نوشته عزیزه مریدن به صورت کلی و گذرا به این مطلب اشاره کرده است. در کتاب (خلیل مطران، باکوره التجدید فی الشعر العربی الحدیث) نوشته می‌شال جُحا، به اغراض قصص شعری مطران به صورت مختصر اشاره شده است و هم چنین کتاب (خلیل مطران، شاعران الأقطار العربیه) نوشته دکتر فوزی عطوی تا حدودی به این مطالب پرداخته است. عبدالقادر القوط در کتاب (الاتجاه الوجدانی فی الشعر العربی المعاصر) به صورت گذرا تعدادی از قصه‌های شعری مطران که دارای مضمون عاطفی و وجدانی هستند مورد بررسی قرار داده است. (مانند قصیده وفاء و حکایه عاشقین).

کتاب الدراسات فی الشعر العربی المعاصر نوشته دکتر شوقی ضیف، به یکی از قصه‌های مطران (قصیده نیرون) پرداخته است.

منابع مذکور به صورت گذرا و مختصر و صرفاً به ذکر برخی از قهرمانان قصه‌های مطران اشاره کرده‌اند و به ابعاد و زوایای مضامین این هنر شعری به طور کامل توجه ننموده‌اند. لذا بررسی این فن شعری و مضامین آن در اشعار مطران راه گشای بسیاری از پرسش‌ها و اندیشه‌ها و مبین افکار مطران خواهد بود.

۱-۵- حد و مرز رویکرد و جامعه آماری آن

رویکرد این پژوهش بیان نوعی از فنون شعری در ادبیات معاصر عربی و ارتباط آن با داستان می‌باشد. در نتیجه یکی از زوایای اشعار مطران روشن می‌شود.

گستره زمانی این پژوهش اوایل قرن بیستم و گستره مکانی آن مصر می‌باشد.

بر این اساس ما اشعار مطران در این هنر شعری را از سال (۱۸۷۰ م) تا (۱۹۴۹ م) مورد بحث و بررسی قرار داده‌ایم.

۱-۶- کارکردهای این پژوهش

این تحقیق می‌تواند به عنوان منبعی برای پژوهش در زمینه قصه‌های شعری مورد استفاده قرار گیرد. و در تحلیل شعر معاصر عربی و در نقد و تحلیل شعر مطران کاربرد دارد.

۱-۷- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

روش تحلیل بر اساس آثار منظوم شاعر و الگو برداری از نمونه‌های مشابه انجام شده در این زمینه استوار است. الگوهایی که متعلق به جهان عرب و ادبیات سایر کشورها از جمله ادبیات فارسی است. روش تحقیق روش تحلیلی و توصیفی می‌باشد. پس از مطالعه و فیش برداری از منابع تحقیق به روش استنباطی مضامین قصه‌های شعری مطران بررسی و تحلیل شده است.

فصل دوم :

تعاریف

۲-۱- اوضاع سیاسی - اجتماعی مصر

بعد از حمله ناپلئون به مصر در سال ۱۷۹۸ م، در زمان محمد علی پاشا و فرزندش عباس، ارتباط میان مصر و اروپا یا به عبارتی دیگر، ارتباط میان حیات عقلی مصری و حیات عقلی اروپایی ادامه یافت. محمد علی با اعزام گروهی از علمای مصر به اروپا و هم چنین رفت و آمد بسیاری از اروپایی‌ها به مصر و تأسیس شرکت‌ها و مدارس توسط آنان، بر دامنه این ارتباط افزود؛ و مصر از لحاظ ادبی و تاریخی تحت تأثیر اروپا قرار گرفت. در دوران اسماعیل ارتباط با اروپا بیشتر شد. حفر کانال سوئز در زمان وی، پیامدها، آثار علمی، فرهنگی و سیاسی به دنبال داشت؛ گرایش ملی و قومی رشد یافت. در سال ۱۸۷۱ م سید جمال الدین افغانی از مصر دیدن کرد و به اصلاح دینی و دفاع از اسلام پرداخت و مردم را به مبارزه با دخالت بیگانگان در امور کشورهای اسلامی دعوت کرد. در زمان اسماعیل بسیاری از طوایف لبنانی و سوری به خاطر رهایی از ظلم و استبداد اتراک عثمانی به سرزمین مصر مهاجرت کردند. (ضیف، بی تا: ۲۵)

انجمن‌ها و احزاب سیاسی اصلاحگر برای آگاه کردن ملت‌های عرب مصر، سوریه و لبنان از ظلم حکومت ترکی در نهضت جدید نقش مهمی را بر عهده داشتند. لبنان مرکز آگاهی و بیداری قومی و عربی بود «که در ابتدا در جهت استقلال داخلی و سپس در جهت استقلال کامل و رد کردن خلافت عثمانی به عنوان خلافت غیر شرعی و هم چنین دعوت به خلافت عربی قریشی و جدایی از دولت عثمانی تلاش می کرد». (أبو حاقه، ۱۹۷۹: ۱۲۸)

در مشرق عربی، اشغال ترکی عثمانی و در مصر، استعمار انگلیس بود. با شعله ور شدن آتش جنگ جهانی اول اوضاع شرق عربی دگرگون شده بود. حرکت بیداری در بعضی از کشورهای عربی آغاز شده بود. درگیری و کشمکش میان نیروهای نفوذ و استعمار در جهان منجر به جنگ جهانی دوم شد. در نهایت لبنان و سوریه و سایر کشورهای عربی به استقلال رسیدند. (حطیط، ۱۹۸۷: ۳۳۳)

۲-۲- اوضاع علمی و ادبی

آگاهی مصریان از حیات علمی اروپاییان و زندگی مادی آنان، عامل مهمی برای تغییر ذوق شعری شان بود. مهاجرت لبنانی‌ها و سوری‌ها بر شعر و ادب تأثیر فراوانی بر جای نهاد. «تا جایی که می‌توان نیمه دوم قرن نوزدهم را عصر اصلاح و یا تلاش برای اصلاح نامید». (ضیف، بی تا: ۴۳)

صنعت چاپ بعد از حمله ناپلئون در مصر بکار گرفته شد. حرکت روزنامه نگاری شدت یافت، محمد علی در سال ۱۸۲۸ م روزنامه (الوقائع المصریة) را بنا نهاد و سلیم و بشارة تقلا لبنانی در اسکندریه در سال ۱۳۷۵ م روزنامه (الأهرام) را تأسیس کردند. انجمن های علمی، ادبی و کتابخانه‌ها به نشر علوم و فرهنگ کمک می‌کرد. (الفاخوری، ۲۰۰۳، ج ۴: ۱۵)

محمد علی در سال ۱۸۳۵ م مدرسه ترجمه را که بعدها تبدیل به مدرسه آموزش ادبیات عربی و زبان‌های خارجی و تاریخ و جغرافیا شد و شیخ رفاعه الطهطاوی بر آن نظارت می‌کرد، بنا نهاد. بنا به گفته سهیل آیوب «کسی نمی‌تواند تأثیر روزنامه نگاری بر ادبیات را به عنوان یکی از عوامل نهضت فکری انکار کند». (آیوب، ۱۹۶۲: ۸)

در نیمه دوم قرن نوزدهم، چاپخانه‌ها، چاپ کتاب‌های عربی قدیم و دیوان‌های شعری دوره عباسی و غیر عباسی افزایش یافت که تأثیر وسیعی بر ادبیات بر جای نهاد. ترجمه کتاب‌های غربی در زمینه رمان‌ها و کتاب‌های ادبی منتشر شد.

به هر حال چاپ، عامل مهمی در بیداری اندیشه مصری در طول قرن بیستم به شمار می‌رود و آن را به سوی نمونه‌های جدید در زبان و تفکر رهنمون می‌سازد. علی مبارک در ۱۸۷۰ م دارالکتب المصریة را تأسیس کرد. روزنامه‌ها در میان طبقات مختلف مردم انتشار یافت. سوری‌ها و لبنانی‌ها در این نهضت روزنامه‌ای ملی مشارکت کردند. روزنامه الأهرام و مجلات المقتطف و الهلال تأسیس شد.

با اشغال مصر توسط انگلیسی‌ها در قرن بیستم، موج حرکت ترجمه شدت گرفت. حتی در زمینه ادبیات در سال‌های اخیر کتاب‌هایی از زبان‌های آلمانی و ایتالیایی و روسی به عربی ترجمه شده است که سبب پیوند میان میراث قدیم و جدید عربی با میراث ادبی غرب می‌شود و اهداف والای ادبیات حقیقی را که اهداف حق و نیکی زیبایی می‌باشد، رواج می‌دهد. (ضیف، بی تا: ۲۹)

حرکت محمد عبده و استادش جمال الدین افغانی در جهت کاشتن روح انقلاب و آزادی در جان میلیون‌ها مصری، عرب، مسلمان و مبارز در راه آزادی شرق عربی از ستم استعمار عثمانی و غربی مؤثر بوده است. حرکت فکری و اصلاحی آن‌ها به عنوان نقطه عطف آغازین در حیات فکری و فرهنگی و ادبی در مصر و جهان عرب به شمار می‌رود. (خفاجی، ۱۹۹۲: ۳۵)

بنا به نظر خفاجی ادبیات عرب بعد از حمله فرانسه تغییر نکرد بلکه ادبیات جدید از زمان قیام عربی سال ۱۸۸۱ م شروع شده است. (همان: ۲۲)

در عصر نهضت با رواج علم طبیعی، روح آزادی شخصی رایج گشت و این امر به رهایی از قید و بندهای شعری منجر شد. در این دوره، جوهر شعر و نثر، معنی است و لفظ، عرض می‌باشد و شاعر بیشتر به معانی توجه می‌کند. (زیدان، ۱۹۷۸: ۵۶۹)

خصوصیات دوره بیداری و نهضت را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

۱- تأسیس مدارس جدید ۲- صنعت چاپ ۳- روزنامه نگاری ۴- روح آزادی

شخصی

۵- انجمن‌های ادبی و علمی ۶- کتابخانه‌های عمومی ۷- موزه‌ها ۸- اشتغال اروپا به آداب زبان عربی. (همان: ۳۷۵)

نهضت ادبی جدید مصر در دو مسیر و یا دو مکتب جریان یافت. مکتب اول، مکتبی بود که بیشتر بر سبک کلاسیک تأکید داشت. این مکتب بیشتر به قالب می‌پرداخت نه محتوا. مکتب مزبور به زیبایی زبان و کیفیت آن تأکید خاصی داشت. دومین مکتب در صدد گسستن از کلاسیسیسم و سنت‌گرایی بود و در پی کشف الگوهای جدید بیانی می‌گشت. طرفداران این مکتب اعتقاد داشتند که زبان

بایستی در خدمت تفکر و قالب ادبی و در خدمت عقاید و آرا باشد. این نویسندگان اعتقادی به بلاغت و فصاحت کلامی نداشتند. (گیپ، ۱۳۶۶: ۳)

۲-۳- معرفی شاعر

۲-۳-۱- زندگی نامه

خلیل مطران^۱ در سال (۱۸۷۲ م) در بعلبک لبنان متولد شد. «اما بر اساس «الأعلام» خیرالدین زرکلی و مجله «الهلال» که دو منبع موثق در مورد مطران می باشد مخصوصاً «الهلال» جلد ۹ تموز ۱۹۲۸ م، در قسمت سخنی با شاعر القطرین، تاریخ تولد وی سال ۱۸۷۱ م، در بعلبک است.» (شرارة، ۱۹۸۲: ۸)

خلیل عبده مطران از پدر مسیحی کاتولیک و مادر (ملکه الصباغ) فلسطینی متولد شد. در مدرسه ابتدایی زحله درس خواند سپس پدرش او را به بیروت فرستاد و او را به بخش داخلی بطریکی^۲ سپرد. در نزد شیخ خلیل و برادرش شیخ ابراهیم الیازجی فارغ التحصیل شد. مادر مطران شاعر بود و در شکل گیری شخصیت مطران تأثیر فراوانی داشت.

مطران آثار نویسندگان و شعرای بزرگ را مطالعه کرد و دارای فرهنگ وسیع عربی و اروپایی شد. او در مدرسه شعر می سرود و قصیده (معرکه ایانا) از آن زمان برای ما باقی مانده است. (الفاخوری، ۲۰۰۳، ج ۴: ۵۴۳)

شاعر گرایش آزادیخواهانه اش را در چارچوب ادبیات و شعر محصور نکرد بلکه آن ها را در سیاست و اجتماع گسترش داد و علیه استبداد حمیدی اعتراض کرد. مردم را به آگاهی و بیداری ملی دعوت می کرد اما حاکمان بر او خشم گرفتند و او را بازداشت کردند تا اینکه مطران در سال ۱۸۹۰ م، بیروت را به قصد پاریس ترک کرد. در آنجا ادبیات فرانسوی و انگلیسی را مطالعه کرد و به مردان حرکت ملی ترکیه از اعضای حزب (ترکیا الفتاة) پیوست، این امر خشم سفارت ترکیه را برانگیخت و نزد حکومت فرانسه علیه او دسیسه کردند تا اینکه مطران در فکر سفر به شیلی افتاد زیرا حکومت آن

^۱ . مطران یا مَطران ، به معنی رئیس بزرگ دین ترسا ، مرتبه ای از مراتب روحانیت ، در آئین ترسای را گویند .
^۲ . بطریک: اسقف بزرگ- عنوانی است در مسیحیت- مقام بطریق